

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Židé ve středověku

Číslo projektu	CZ.1.07/1.5.00/34.0950
Kódování materiálu	VY_32_INOVACE_dej1_dva08
Označení materiálu	dva08_zide_stredovek
Název školy	Gymnázium Kladno
Autor	Mgr. Adéla Vaníková
Anotace	Práce s odborným textem a doplňující otázky k tematice židovství ve středověku
Předmět	Dějepis
Tematická oblast	Středověk
Téma	Židé ve středověku
Očekávané výstupy	Studenti se naučí pracovat s odborným textem a získají širší povědomí o problematice židovství ve středověku
Klíčová slova	Židé, křesťanství, středověk, lichva
Druh učebního materiálu	pracovní list
Ročník	2.
Cílová skupina	vyšší stupeň osmiletého gymnázia, čtyřleté gymnázium
Ověřeno	16. 11. 2012, 2.B
Pokud není uvedeno jinak, uvedený materiál je z vlastních zdrojů autora	

Metodický pokyn

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRO UČITELE

Odpovědi na otázky k textu:

1. V čem, podle autora, tkví dané nepřátelství mezi oběma náboženstvími?

Odlíšností v pojetí víry, odlišnou náboženskou praxí, neochotou se navzájem pochopit, vzájemnou izolací

2. Jaké profese směli Židé vykonávat?

Obchodníci, řemeslníci, lékaři, lichváři

3. Proč nesměli křesťané půjčovat na dluh?

Bylo to považováno za hřích – peníze nesmí plodit peníze; přísné církevní tresty

4. vyhledejte na internetu význam **slov** :

Patristika –studium křesťanské literatury a myšlení v období od 1—7. stol.

Rabín - vysoká náboženská autorita v židovském náboženství; „učitel“

Šábés – sedmý den v týdnu, věnovaný klidu a odpočinku, dodržování nařízeno Desaterem; jeden z nejdůležitějších židovských svátků

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

PRO STUDENTY

NEPŘÁTELSTVÍ VŮČI ŽIDŮM VE STŘEDOVĚKU – FRANTIŠEK GRAUS

[...] Podklad každého setkání a rozmlísky mezi Židy a křesťany byl ve středověku určován náboženským pozadím, jemuž náležela mnohem větší hodnota, než je člověk ve 20. století nakloněn se domnívat. Náboženství ještě dlouho nebyla soukromá záležitost, nýbrž úhelný kámen celého společenského života. [...]

Pro křesťany k tomu náleželo vykoupení lidstva Kristem, kterým pohrdal a kterého nakonec zabil vlastní národ. Pro Židy bylo nepochopitelné, jak může člověk na tomto světě věřit, že slíbený Vykupitel již přišel, že jediný a skutečný Bůh je ve skutečnosti záhadnou trojicí. Křesťan nemohl pochopit Žida, jenž podle něj zavíral oči před vítězným tažením křesťanství, neuznával zázraky vykonané křesťanskými svatými a vytrvával ve své "zatvrzelosti"; Žid neviděl žádný zásadní rozdíl mezi idolatrckými kulty, o nichž četl v Bibli, a kříži a obrázky svatých v kostelech, viděl v křesťanech jen odrůdu modlářství. Mohli bychom v tomto výčtu pokračovat a uvést další sporné představy a mínění, v nichž křesťané a Židé stáli bez porozumění proti sobě a již kvůli základům té druhé víry si porozumět ani nemohli.

[...] Nepřátelství vůči Židům bylo určeno především nábožensky, ale mělo i jiné aspekty. "Duchovní autority" obou stran skutečně brzy požadovaly oddělení v běžném životě. Od začátku se křesťanství, které uznalo Starou smlouvu, muselo vymezovat vůči "vyvolenému národu" z této části Bible. Muselo dokázat, že Ježíš představuje naplnění a překonání Staré smlouvy. Nebezpečí toho, že by Starý zákon byl považován za doslovně zavazující, však přetrvávalo, stejně jako přitažlivost křesťanství, víry většiny - a mocných světa. Existuje tedy zřejmá snaha obou táborů omezit kontakty s jinověrci na minimum. Od **patristiky**, výkladů církevních Otců, se teologové a vědci snažili omezit kontakty mezi křesťany a Židy na minimum. **Rabíni** stavěli sami od sebe jeden "plot" za druhým, aby ochránili zákon, vymýšleli si stále nové způsoby odluky, jež nakonec vedly k totálnímu ustrnutí.

Těž postavení Židů v hospodářské oblasti se velmi lišilo od postavení ostatních. Už náboženské předpisy, především přísné dodržování klidu o **šábesu** (šabatu), omezovaly možnosti jejich integrace do jinak strukturovaného hospodářství. Společenský a ekonomický vývoj v raném středověku stále zužoval Židům prostor k jednání. Společnost postavená na lenu vytěsňovala Židy nutně na okraj. Přinejmenším zpočátku se ve vztazích mezi leníkem a lenním pánem, zaměřených na boj a družinu, Židům nedostávalo životního prostoru. V takto strukturované společnosti pro ně bylo místo pouze na okraji, v roli obchodníků pod zvláštní královou ochranou. Tuto roli si udrželi tak dlouho, dokud křesťanští obchodníci nezaujali funkci zprostředkovatelů a nepoužili svou politickou moc k vyřazení svých židovských konkurentů. Se stabilizací středověkého města a jeho dominantní úlohy ve výměně zboží přišel prakticky konec židovského obchodu. Jen v maloobchodu, převážně na vsi, se Židé udrželi i později. Obdobně probíhal vývoj v oblasti živností, kde vznik cechovního systému znamenal konec rukodělné židovské výroby překračující výrobu pro vlastní potřebu. V určité míře mohli Židé dále působit jen jako lékaři, neustále osočovaní a podezřívání okolím a

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

přesto ve středověku v mnoha ohledech nezastupitelní. Obyvatelé měst využívali společenský a ekonomický vývoj vědomě a cíleně k vyřazení i jen potenciální židovské konkurence.

Židům zůstal jen obchod s penězi, zatracovaný církví odedávna jako lichva. Podle představ církevních otců byl každý, kdo požadoval úrok, lichvář. Už Augustin hlásal, že peníze nemůžou plodit další peníze. Každé braní úroků bylo označováno za lichvu a křesťanům přísně zapovězeno pod hrozbou církevních trestů. Samozřejmě ani toto příkázání nebylo vždy dodržováno a částečně dokonce existovali oficiálně trpění křesťanství lichváři, takzvaní Lombardští a Kaveršští (Kawerschen). Ale křesťanský obchod s penězi přece jen silně omezovaly církevní zákazy. Především na půjčku za zástavu měli Židé monopol, nad nímž drželi ve vlastním zájmu dlouhou dobu ochrannou ruku králové a vrchnost - a zároveň jej danili. Židovští věřitelé byli tedy jakousi "houbou", kterou mohl král kdykoliv pro vlastní potřebu zmáčknot a vyždímat. Nenávist dlužníků mířila vždy proti Židovi, který zneužíval svou ekonomickou moc jako každý, kdo ji měl nebo má, nikdy však proti králi nebo pánům, kteří sami vykořisťovali lichváře. Tento systém nicméně fungoval, jen pokud nebyl ze strany vrchnosti "přetažen" a dokud neexistovala skutečná nežidovská konkurence.[...]

ZDROJ:

Graus, František. *Nepřátelství vůči Židům ve středověku* [online]. Přeložil Martin Schlemmer. Glosy.info, 30.červen 2005. [cit. 16.11.2012].

Dostupné na WWW: <<http://glosy.info/texty/nepratelstvi-vuci-zidum-ve-stredoveku/>>. ISSN 1214-8857.

Otázky k textu:

1. V čem, podle autora, tkví dané nepřátelství mezi oběma náboženstvími?
2. Jaké profese směli Židé vykonávat?
3. Proč nesměli křesťané půjčovat na dluh?
4. vyhledejte na internetu význam **slov** :

Patristika

Rabín

Šábés